

- Л. Г. Милостивенко. – СПб., 1996. – 456 с.
4. Правдина О. В. Логопедия / О. В. Правдина. – М.: Просвещение, 1969. – 272 с.
5. Филочева Т. Б. Нарушения речи у детей. / Т. Б. Филочева, Н. А. Чевелева, Г. В. Чиркина. – М.: Профессиональное образование, 2003. – 232 с.

УДК 376.35

І. М. Сенецька

студентка спеціальності

«Корекційна освіта. Логопедія»

М. Ю. Ємяшева

викладач

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЗНАЧЕННЯ СІМ'Ї У ВИХОВАННІ ДИТИНИ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті розкрито види батьківських установок по відношенню до дитини із порушенням мовлення, подано характеристику специфічних функцій сім'ї та неправильних типів сімейного виховання.

В статті описані види батьківських установок по відношенню к дітям с порушеннями речи, охарактеризовані специфические функции семьи и неправильные типы семейного воспитания.

The article deals with types of parental attitudes towards the children with speech disorders, given the specific characteristic functions of the family and the wrong types of family education.

Ключові слова: установки батьків, сімейне виховання, функції сім'ї, типи виховання.

Ключевые слова: родительские установки, семейное воспитание, функции семьи, типы воспитания.

Key words: installation of parents, family education, family functions, types of education.

Постановка проблеми. «Сама велика розкіш у світі – спілкування людини» – писав А. Екзюпері. У сім'ї дитина із порушеннями мовлення отримує перші уявлення про себе та інших людей, розвиває необхідні для життя соціальні почуття, навички спілкування і спільної діяльності. Сім'я створює передумови для взаємопроникнення світу дітей і світу дорослих, завдяки спілкуванню, що є важливим чинником соціалізації особистості. Унікальні виховні можливості сім'ї впливають на людину протягом усього її життя.

Основи розвитку мовлення як засобу

спілкування, перші емоції, перші слова, азбука міміки, вміння впізнавати людей, їх настрій закладаються в сім'ї. Поступово спілкування ускладнюється, додаються нові елементи: мова жестів, манери і поза, інтонація і ритмічна сторона мовлення. Особливість сімейного виховання полягає в його емоційному характері, який заснований на родинних почуттях, глибокій любові до дитини.

Мета статті – теоретичний аналіз значення батьківських установок, функцій та типів сімейного виховання дітей із порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сімейне виховання має великий вплив на розвиток особистості дитини з порушенням мовлення. Особливе значення при цьому мають особливості міжособистісних стосунків у сім'ї, ставлення дитини до свого дефекту та батьківські установки або позиції.

Діти із порушеннями мовлення по-різному відносяться до свого дефекту і за цим критерієм поділяються на дві групи:

1 група – діти, які хворобливо відносяться до свого порушення мовлення;

2 група – діти, які безболісно відносяться до свого порушення мовлення. Причиною хворобливого відношення дитини до свого дефекту може бути: порівняння свого мовлення із мовленням інших дітей, глузування дітей над мовленнєвим дефектом дитини, докори батьків і близьких оточуючих [2].

Причиною безболісного ставлення до свого дефекту може бути: не усвідомлення дитиною свого дефекту, відсутність зацикленості батьків на дефекті дитини, потуральне ставлення батьків до дефекту дитини. Саме, потуральне ставлення може бути обумовлено наявністю порушень мовлення у самих батьків, з якими вони живуть і яке їм не заважає; або батьки вважають, що мовлення – це не головне в житті і подальша діяльність дитини ніяк, на їхню думку не пов'язана з активною мовленнєвою діяльністю.

А. С. Співаковська зазначає, що батьківські установки – система або сукупність батьківського емоційного ставлення до дитини, сприйняття дитини батьками і способи поведінки із нею [6]. На установки батьків по відношенню до порушення мовлення дитини впливають такі фактори: складність порушення,

інтелектуальний рівень батьків, наявність знань у галузі логопедії (знання про особливості порушень мовлення і про порушення власної дитини), компетентність батьків у питаннях виховання дитини, а також власні особливості характеру і сімейні відносини. Установки батьків можна умовно поділити на групи [3]:

1 група – батьки, які вважають порушення мовлення фізіологічною особливістю, що зникне з часом;

2 група – батьки, які проявляють надмірний інтерес і турботу до розвитку дитини, тим самим перевантажуючи дитячий організм додатковими заняттями;

3 група – батьки, які не звертають уваги на мовленнєвий розвиток дитини;

4 група – батьки, які мають матеріальний достаток і замінюють свою участь в виховному процесі роботою репетиторів;

5 група – батьки, які адекватно відносяться до порушення мовлення дитини і активно співпрацюють з логопедом.

На основі батьківських установок виділяють специфічні функції сім'ї [5]:

– *Реабілітаційно-виховна функція* – виховання дітей із порушеннями мовлення направлено на реабілітацію дитини. Батьки повинні керуватися рекомендаціями фахівців і, відповідно до порушень, оптимізувати фізичний і психічний стан дитини.

– *Функція емоційного прийняття* – прийняття дитини з мовленнєвим дефектом усіма членами сім'ї. Необхідно, щоб дитина повністю включилася в сімейне життя.

– *Корекційно-освітня функція*. Любов батьків формує у дитини із порушенням мовлення мотивацію до навчання.

– *Пристосувально-адаптуюча функція*. В цій функції провідною є роль батьків в процесі адаптації дитини до навколишнього середовища, так і навколишнього середовища до потреб дитини. Якщо життя в сім'ї наповнене любов'ю і турботою – дитина в подальшому зможе проявляти самостійність у вирішенні багатьох життєвих проблем.

– *Функція соціалізації*. Мовленнєві порушення зазвичай створюють перешкоди на шляху психічного розвитку, процес психологічного дорослішання протікає більш повільно. Тому виховання дітей із

порушеннями мовлення повинно бути спрямоване на соціалізацію дитини.

– *Професійно-трудова функція*. Виховання дітей із порушеннями мовлення необхідно спрямовувати на формування трудових навичок. Можна починати з елементарних вимог – прибирати іграшки, речі, прищеплювати основи санітарно-гігієнічного догляду за собою. Такі навички поступово прищеплюють у дитини любов до праці та викликають потребу приймати участь у суспільній діяльності.

Батьківські установки впливають на стиль виховання дитини із порушенням мовлення. Під стилем сімейного виховання слід розуміти найбільш характерні типи і способи ставлення батьків до дитини, які застосовують певні засоби й методи педагогічного впливу на дитину із порушенням мовлення. В.І.Гарбузов [1] виділив три типи неправильного виховання, що практикуються батьками.

1. Виховання по типу А (неприйняття, емоційне відкидання) – неприйняття індивідуальних особливостей дитини, прагнення переробити дитину. Поряд з жорстким контролем і надмірною вимогливістю виховання по типу А може поєднуватися з недоліком контролю, байдужістю до розпорядку життя дитини, повним потуранням.

2. Виховання по типу Б (гіперсоціалізує) – надмірно виражене виховання відповідно до соціальних норм, ідеалів. Такий тип виховання виникає при надмірній тривожності батьків щодо здоров'я, здібностей, соціального статусу дитини серед однолітків і особливо його успіхів у навчанні. Проявляється в надмірній опіці, батьки нав'язують дитини, що вона повинна робити, хворобливо сприймають її невдачі, прагнуть особисто вирішувати її проблеми.

3. Виховання по типу В (егоцентричне) – дитина «кумир», «маленька», «найкраща», культивування уваги всіх членів сім'ї на дитині, іноді на шкоду іншим дітям або членам сім'ї.

Нерідко до дитини пред'являються підвищені вимоги, які не відповідають її реальним можливостям. Батьки можуть вимагати від дитини говорити правильно, писати без помилок, не враховуючи її психофізичних особливостей, наявності труднощів у спілкуванні і всю відповідальність покладають на дитину.

Таким чином, наявність неадекватних батьківських установок і типів сімейного виховання є однією із причин погіршення і подальшого ускладнення мовленнєвих порушень у дітей. Зрозуміло, що виховання таких дітей вимагає прояву більшої любові і розуміння, ніж у сім'ях, які виховують здорових дітей. Батьки повинні намагатися розгледіти в дитині таланти і її індивідуальність.

Висновки. Головне, щоб дитина із порушенням мовлення сприймала сім'ю як фактор її емоційного затишку, внутрішнього комфорту, гарантію того, що за будь-яких умов вона знайде розуміння, отримає підтримку і захист. Правильна батьківська позиція та організація сімейного виховання дозволяє створити адекватні психолого-педагогічні умови для подолання мовленнєвих порушень дітей.

Щирі стосунки між членами сім'ї, безпосередність почуттів одне до одного є джерелом формування самодостатньої особистості дитини із порушенням мовлення, а також збагачення взаємин дорослих, стимулювання їхнього самовиховання.

Не потрібно акцентувати увагу на мовленнєвому порушенні дитини. Слід розмовляти з нею тільки правильно та своєчасно виправляти. Кожен дошкільник – індивідуальність. Його розвиток відбувається за власними законами, тому не варто порівнювати свою дитину з однолітками, які, можливо, випереджають її у своєму розвитку. Не варто бути байдужими та пасивними. Доцільно намагатися об'єктивно оцінювати свою дитину, відзначати сильні та слабкі риси її характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарбузов В. И. Воспитание ребенка / В. И. Гарбузов. – СПб. : Дельта, 1997. – 432 с.
2. Иванова И. А. Особенности родительско-детских отношений в семьях, воспитывающих детей с проблемами в развитии / И. А. Иванова // *Коррекционная педагогика: теория и практика*, 2007. – № 3. – С. 67-70.
3. Пахомова Н. Г. Проблемы мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в умовах родинного виховання / Н. Г. Пахомова // *Дошкільна освіта*, 2005. – № 3 (9). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.lips.zp.ua/states/285-120032.html>. – Назва з екрану. (дата звернення: 28.02.2015).
4. Перчаткина Е. Сотрудничество логопеда и

родителей / Е. Перчаткина // *Дошкольное воспитание*, 1998. – №11. – С. 47-49.

5. Синягина Н. Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений / Н. Ю. Синягина. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 96 с. – (Библиотека школьного психолога).
6. Спиваковская А. С. Как быть родителями: о психологии родительской любви / А. С. Спиваковская. – М., 1986. – 160 с.

УДК 376 – 054 – 056.263

Н. А. Суховієнко

аспірант НПУ імені М. П. Драгоманова

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ УЗАГАЛЬНЕНЬ У ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається теоретичне обґрунтування методики проведення діагностики щодо виявлення рівня сформованості узагальнень у дітей з вадами слуху старшого дошкільного віку. Зазначено та розкрито основні теоретичні підходи до вивчення проблеми узагальнення, що сформувалися впродовж розвитку психологічної науки. Розглянуто проблему взаємозв'язку узагальнення з розумовою готовністю дитини до навчальної діяльності. Висвітлено погляди вітчизняних вчених в сурдопедагогічних та сурдопсихологічних дослідженнях, що пов'язували формування слова і утворення образу в мовленні глухих та слабочуючих дітей з процесом розумового розвитку та формування узагальнень в цілому.

В статье раскрывается теоретическое обоснование методики проведения диагностики по выявлению уровня сформированности обобщений у детей с недостатками слуха старшего дошкольного возраста. Указаны и раскрыты основные теоретические подходы к изучению проблемы обобщения, что сформировались на протяжении развития психологической науки. Рассмотрена проблема взаимосвязи обобщения с умственной готовностью ребенка к учебной деятельности. Отражены взгляды отечественных ученых в сурдопедагогических и сурдопсихологических исследованиях, которые связывали формирование слова и образование образа в речи глухих и слабослышающих детей с процессом умственного развития и формирования обобщений в целом.

The article deals with theoretical substantiation methods of diagnosis to identify the level of formation of generalizations in children with